

בעזרשי"ת

מִיָּמֵי עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָה
סְטְרִיקוֹב

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה

מב"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה

'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מב"ק מרז אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת

ויחי

תשפ"ג

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

נדבת
משפחת שטמר הנכבדה הי"ו

לע"נ
אביהם הנכבד והנעלה, רב פעלים לתורה ולחסד,
ממקורבי כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל
ויבחר"ח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הרה"ח מוה"ר צבי שטמר זצ"ל

בן הרה"ח ר' יעקב ז"ל

נלב"ע ביום ט"ו טבת תשס"ט

ואימם החשובה

מרת שרה שטמר ע"ה

בת הרה"ח ר' אלימלך נוטהיינר ז"ל

נלב"ע ביום כ"ח כסלו

נר ד' דחנוכה תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת

הר"ר רפאל מנחם רפפורט הי"ו

לרגל שמחת הולדת הבן

השלום זכר בשב"ק זו בביהמ"ד 'שיכון אוריאל' רח' אחינעם 4 י-ם

יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

נדבת

הרה"ג ר' משה שפירא שליט"א

לע"נ זקנתו

הרבנית מרת יוכבד ע"ה

בת הגה"ק ר' חיים יצחק מאלטשטאדט זצ"ל

ולזכות בנו ישראל ני"ו

שנבנס לעול תורה ומצוות

לתרומות והנצחות:

052-7620204

רחוב דוד 32 ירושלים

קובץ מ'

ערש"ק פר' ויחי תשפ"ג

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.

כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בקול הלשון'

מס' 073-2951269 שלוחה 1.

ויחי

ויחי יעקב (מו, כח).

וברש"י: "למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולצם של ישראל מנרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם. דבר אחר, שזקש לגלות את הקץ לבניו, ונקתם ממנו".

ומה שפרשה זו סתומה, אינו כזבל התורה שיש פרשיות סתומות, ששם יש ריווח כשיעור ט' אותיות צין פרשה לפרשה, והם נקראות סתומות כיוון שאינן כפרשיות הפתוחות שמתחילות בשורה אחרת. אבל כאן אין שום הפסק צין הפרשה הקודמת לפרשה זו^א. ומה שידועים שזהו פרשה חדשה, נריך לומר שכך קיימא לן בקבלה או שכן נראה ממה שמתחיל עניין חדש שזהו פרשה חדשה (כ"כ בגור אריה), וא"כ

היה נריך להיות כאן הפסק, ואעפ"כ היא סתומה, וזהו משום ש'נסתמו עיניהם ולצם של ישראל מנרת השעבוד' כדברי רש"י.

ויש לפרש דבריו, שהכוונה ללימוד התורה, כי צעת הגלות אי אפשר ללמוד תורה בשלימות הבהירות וההצגה^ב. וזהו 'נסתמו עיניהם ולצם של ישראל', היינו להצין ולהשכיל בדברי תורה. וי"ל שלכן נרמז צזה שפרשה זו סתומה, שיש צזה שינוי מדרך כתיבת התורה, להורות על דבר זה שמעת שהתחילה הגלות כבר אי אפשר ללמוד תורה באותה צחינה שלמדו לפני כן.

וי"ל עוד צזה שפרשה זו סתומה צלי שום הפסק כלל, שכיוון שצפרשה זו הוא תחילת הגלות, וכדברי רש"י, וצגלות מצרים כללו כל הגלויות

(א) וכ"ה לשון המדרש (בר"ר צו, א): "למה פרשה זו סתומה מכל הפרשיות של תורה".
(ב) ראה איכה (ב, ט): "מלכה ושריה בגוים אין תורה". ובגמרא חגיגה (ה:): "כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה".

רווחים, כי מתחילה ועד סוף נריכה להיות רק עם אמונה ("מיט איין שטיק אמונה").

ובן ענייני הגאולה לא ניתנו להתצוננות, וכדאיתא בגמרא (סנהדרין 15:):
 "תיפח עצמן של מחשבי קילין". וכן כתב הרמב"ם (פרק י"ג מהל' מלכים ה"ג) - והיה מרן הגרי"ז זצ"ל חוזר הרבה על דבריו אלו - וז"ל: "ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות ולא יאריך במדרשות האמורים בעניינים אלו וכיוצא בהן ולא ישימם עיקר שאין מציאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה וכן לא יחשב הקלין אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקלים אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר כמו שבארנו".

והרי שאין לנו לעסוק בהצנת ענייני הגאולה, אלא זאת שומה עלינו להאמין באמונה שלימה צדיחת המשיח. ולכן פרשה זו סתומה צלי ריווח להתצונן, להורות שכאן אין מקום להתצונן אלא להאמין ולנפות ליסועה.

ברש"י שם: "דבר אחר, שבקש לגלות את הקץ לצניו, ונסתם ממנו". ולקמן עה"פ (מט, א) "האספו ואגידה

העתידות לזא על צנ"י (ראה ויק"ר פרשה יג או"ה, שמחת הרגל לחיד"א קדש ורחץ לימוד ג'), נרמז צוה דרך התיקון לגלות. כי הנה חורבן הצית השני הגיע על שנאת חינוס (יומא ט:), וכן כל המשך הגלות שנבע מזה הוא בגלל השנאת חינוס שהייתה צין צני ישראל. וא"כ תיקון הגלות הוא על ידי שתהיה אהבת ישראל, ועי"ז תצוה הגאולה. וזהו המכוון כאן שפרשה זו סתומה לגמרי צלי שום ריווח, להורות כזר בתחילת הגלות, שכדי להציל לקינה נריך שיהיה התקרבות צין איש לרעהו צלי שום הפסק ופירוד כלל.

עוד י"ל דהנה בעניין ההפסקות שיש צין פרשה לפרשה פירש רש"י בתחילת חומש ויקרא (א, א, ומקורו צמו"כ) וז"ל: "ומה היו הפסקות משמשות, ליתן ריווח למשה להתצונן צין פרשה לפרשה וצין ענין לענין". ולפ"ז י"ל שפרשת ויחי היא סתומה לגמרי, להורות שפרשה זו שהיא פרשת הגלות, וכוללת כל המצבים הקשים והנורות שיעצרו על צנ"י בכל השנים, לא ניתנה להתצוננות, היינו שאין לחקור ולצרר עניין מאורעות אלו על מה עשה ה' ככה, אלא נריכים צוה אמונה פשוטה. וכל הגלות היא פרשה אחת שאין צה

לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", פירש ג"כ: "צקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים".

ובשם הרה"ק מרדכי זי"ע (ראה עירין קדישין החדש וזנר ישראל ד"ה האספון) מתאמרא לבאר מה שנסתלקה ממנו שכינה ונסתם הקץ ממנו, דהנה איתא בגמרא (סנהדרין נח.) "אמר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי כתיב (ישעיה ס, כג) 'צעתה' וכתוב (ס) 'אחישנה', וכו' 'אחישנה', לא וכו' 'צעתה'". היינו שיש שני זמנים הראויים לציאת המשיח, שצכל רגע וזמן שכלל ישראל יהיו ראויים אזי מיד הם נגאלים, וכדאיתא שם עוד בגמרא שאמר המשיח לרבי יהושע בן לוי שיבוא היום, וציאר לו אליהו הנביא שכוונתו למה שנאמר (תהילים נה, ז) "היום אם בקולו תשמעו". וזהו צחינת 'אחישנה'. אולם גם אם ח"ו לא יהיו ראויים, לא יאבדו צ"י בגלות, אלא מ"מ תבוא הגאולה באיזה זמן מקוים, וזהו 'צעתה'.

ובאשר ציקש יעקב לגלות את הקץ, צודאי אין הכוונה לגאולה שתבוא צחינת 'אחישנה', שהרי לזה אין

זמן מקוים, אלא צכל זמן שיעשו צ"י תשובה יבוא הקץ. ולומר שזה גופא ציקש לגלות, את עניין התשובה שעל ידה תבוא הגאולה, אין זה מסתבר שהרי דבר זה מפורש בתורה צפרשת התשובה. ואין לומר שציקש לגלות הזמן צו יתעוררו צ"י לעשות תשובה, שהרי זה לא שייך לגלות כיוון שאז תישלל הצחירה. ועוד, שאין לקרוא לצחינת 'אחישנה' צסם 'קץ', כיוון שזה יכול להיות צכל רגע וצלי משך זמן כלל. אלא צרור שמה שציקש יעקב לגלות הוא את הזמן של 'צעתה', שהוא צאופן שצ"י יהיו ח"ו צצחינה של 'לא וכו' ויצטרכו להיגאל צמצב כזה שהם אינם ראויים לגאולה.

ולבן נסתלקה השכינה מיעקב, שלא רצה הקצ"ה שיעקב יוציא מפיו מציאות כזו שיצטרכו לגאולה צצחינת 'צעתה', שהרי יעקב היה נביא (מדרש תהלים מזמור קה), וכל דצ"ו דצרי נבואה, וכאשר יגלה הזמן של 'צעתה', ייקבע צזה שיש מציאות של 'לא וכו', היינו שצמשך כל הדורות לא יהיה ח"ו אפילו דור אחד שיעשו תשובה ויהיו ראויים לגאולה. ואף שגם יעקב לא היה אומר זאת צדרך הכרח צאופן שיהיה חייב להיות כן אלא צדרך אפשרות, אבל

הם דצרי נצואה, וא"כ מה שציקש לגלות
היה נצואה, ואיך ייתכן שנסתמה נצואתו
ולא נתגלתה.

ויש לפרש דצרי רש"י שלא כפשוטם,
שמה שציקש יעקב לגלות את הקץ
היינו שרצה לגלות כל מה שיארע עם בני
ישראל במשך הגלות עד עת הקץ.
'ונסתם ממנו', כלומר, שאכן אמר
דצרים אלו אולם לא באופן גלוי אלא
בלורה סתומה, צרמיזה וצהעלמה. וכן
מבואר צראשוניס (ראה רצינו צחיי כאן)
שצפרשה זו נרמזו ענייני הגלות, פרטיה
ומאורעותיה.

ועל זאת מוסיף רש"י לקמן 'שנסתלקה
ממנו שכינה', שגם דבר זה הוא
ממקרי הגלות. וכדאיתא בגמרא (סוטה
מח:): "משמתו חגי זכריה ומלאכי
נסתלקה רוח הקודש מישראל, ואף על
פי כן היו משתמשים צבת קול", וגם
השימוש צבת קול צטל אח"כ. וזהו
שהראו ליעקב כאן, כאשר דיבר על מה
שיקרה עם צנ"י צאחרית הימים, היינו
מה שיארע עמהם במשך הגלות,
שצבקצתא דמשיחא יהיה ג"כ סילוק
שכינה ויתצטלו רוח הקודש וצת קול.

הקצ"ה לא רצה צעלם נתינת האפשרות
למצב כזה.

ובאופן אחר עד"ז אומרים צסם
הרה"ק מרוז"ן, שעלם
המחשבה על מציאות כזו צצנ"י לא יהיו
ראויים לגאולה, עוררה עצבות צלב
יעקב, וממילא נסתלקה הימנו השראת
השכינה, שהרי "אין השכינה שורה
מתוך עצבות אלא מתוך שמחה" (פסחים
ק"ז).

ובאופן אחר"ג עד"ז, שהרי נצטווינו (י"ג
עיקרי האמונה עיקר י"צ) להאמין
צציאת המשיח צכל יום שיצוא, היינו
שייתכן שיצוא המשיח צכל רגע (ראה
משמר הלוי צרכות עמ' קנצ). והכוונה צזה
לצחינה של 'אחישנה', שאז יהיה ציאת
המשיח אף לפני הזמן המסוים של
'צעתה'. ולכן נסתם הקץ מיעקב, שכן
אם היה מגלה את הזמן של 'צעתה' היה
צוודאי נגרם עי"ז חיסרון צאמונה
צציאת המשיח צכל רגע צצחינת
'אחישנה'.

בעניין הנ"ל, הנה צאמת קשה שהרי
כאמור יעקב הוא נציא ודצרי

ליקוטי אמרים תניא - פרק מ"ד [ג]

שהוא עסק התורה והמצוות שלומד ומקיים על ידי זה כדי לעשות נחת רוח לפניו יתברך כבן העובר את אביו. ועל זה אמרו (קידושין מ.) 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה' להיות 'גדפין' לפרחא כנ"ל (פרק טו). והנחת רוח הוא כמשל שמחת המלך מבנו שבא אליו בצאתו מבית האסורים כנ"ל (פרק מט) או להיות לו דירה בתחתונים כנ"ל (פרק לו-לז).

והנה גם לבחינת 'נפשי אויתך' הנ"ל קרוב הדבר מאד להוציאה מהעולם אל הגילוי על ידי ההרגל תמיד בפיו ולבו שוין אך אם אינו יכול להוציאה אל הגילוי בלבו, אך על פי כן יכול לעסוק בתורה ומצוות לשמן על ידי ציור ענין אהבה זו במחשבה שבמוחו ו'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה' בו.

רק שהארה זו היא בבחינת הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל, ולהוציא אהבה זו המסותרת מהעולם וההסתר אל הגילוי להיות בהתגלות לבו ומוחו, 'לא נפלא' ולא רחוקה היא' אלא 'קרוב הדבר מאד בפך ובלבך', דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים אין סוף ברוך הוא כי הוא אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו, ולעורר אליו האהבה כאהבת הבן אל האב וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי ההרגל נעשה טבע.

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא כח דמיוני, לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד עצמו בבחינת אהבה מסותרת רק שתועלת יציאתה אל הגילוי כדי להביאה לידי מעשה

דולה התבונה

הנחת רוח לפני ה' מעסק התורה והמצוות

שיעור בספה"ק לקוטי אמרים תניא

ליל שישי פרשת ויגש תשפ"ג

'ציאת האהבה מן הכח אל הפועל - על ידי הרגילות 'על לשוננו וקולו'

בפרק זה עוסק התניא בענייני אהבת ה', וביאר בזה עד כאן שני אופנים של אהבה, בחינה אחת של אהבת ה' שהיא 'שוה לכל נפש מישראל וירושה לנו מאבותינו', שהיא האהבה בבחינת 'נפשי איויתך', היינו שבאה מטבע אנושי זה שהאדם אוהב את חייו, וממילא הוא אוהב את ה', כי הוא חייו, שהרי הוא המחיה אותו. ויש בחינה אחרת של אהבה, מרוממת ונעלית יותר, של אהבה בבחינת אהבת הבן לאביו, והיא המבוארת בזוה"ק **ברעיא מהימנא** - 'כברא דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה', ובאמת זאת היא דרגת האהבה של הרעיא מהימנא, מרע"ה, וא"כ 'מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא', אולם הרי סוף סוף אפס קצהו מאיר מרע"ה לכללות ישראל בכל דור ודור, שהרי 'אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא'.

ובשיעור הקודם למדנו את דברי התניא על הדרך לעורר את האהבה בפועל, וכעת נחזור ונשנה שוב פרשה זו, להוסיף בהם העמקה והתבוננות, וז"ל:

רק שהארה זו היא בבחינת הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל, ולהוציא אהבה זו המסותרת מהעלם וההסתר אל הגילוי להיות בהתגלות לבו ומוחו

'לא נפלאות' ו'לא רחוקה היא' אלא 'קרוב הדבר מאד בפוך ובלבבך' – כל ספר התניא מבוסס על פסוק זה, וכאן מביא פסוק זה במשמעו שקניין אהבת ה' מתחילה עם 'בפוך', ומזה באים ל'בלבבך' – דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר בוונת לבו ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים אין סוף ברוך הוא כי הוא אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה באהבת הבן אל האב. – לדבר אל השי"ת כמו שמדברים אל אבא, להזכיר לעצמינו בכל עת שהוא אבינו, וכלשונות התפילה "אבינו מלכינו", "אבינו אב הרחמן", וכמו שהפסוק (מהליל פט, כו) אומר על דוד המלך, "הוא יקראני אבי אתה", שהשי"ת אומר שדוד המלך קורא לו 'אבי אתה', וכך צריך כל אחד לדבר אל השי"ת, באופן כזה שהוא אבינו. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי ההרגל נעשה טבע – שנהיה טבע שמרגיש אכן שהשי"ת הוא אבינו, וכך חיים בהרגשה כזו.

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא כח דמיוני לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד עצמו בבחינת אהבה מסותרת – הרי באמת כך הוא שכפנימיות לבו אוהב את ה' בבחינה זו – רק שתועלת יציאתה אל הגילוי כדי להביאה לידי מעשה שהוא עסק התורה והמצוות שלומד ומקיים על ידי זה כדי לעשות נחת רוח לפניו יתברך כבן העובד את אביו – התכלית שאהבה זו תתגלה, שעי"ז יהיה עסק התורה והמצוות בכוונה של לעשות נחת רוח.

ועל זה אמרו (קידושין מ). 'מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה' להיות גרפיין לפרחא כנ"ל (פוק טז). – כפי שהרחיב בפרק ט"ז עפ"י דברי הזוה"ק שכל מצוה צריכה 'גרפיין' – כנפיים להעלותה לעילא, והם האהבה והיראה, והיינו שאם האהבה והיראה מביאים למעשה המצוה, הרי שעל ידם נפעל המעשה, ולכן הם נחשבים כנפיים לה. וכאשר האדם מוציא אל הפועל את האהבה המסותרת שלו, אף שזה רק בדרך דמיון, אזי השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו מצרפה למעשה, שהמחשבה טובה שיש לו, היינו האהבה שכפנימיות לבו, שהרגילה על לשונו, מצטרפת אל המעשה, להיחשב כאילו אכן המעשה נעשה מכח האהבה.

שני בחינות בנחת רוח לפני ה' מעסק התורה והמצוות

והנחת רוח – שלשמה עושה את המצוות כאשר מגלה אהבה זו, וכאמור, שאז הוא עוסק בתומ"צ לעשות נחת רוח לפניו יתברך, יש בזה שני בחינות. האחת – הוא כמשל שמחת המלך מכנו שבא אליו בצאתו מבית האסורים כנ"ל – כאשר הבן חוזר יש לאב נחת רוח גדולה ושמחה עצומה, וכמו שאנו רואים בפרשתנו (פרשת ויגש) את השמחה הגדולה שהייתה ליעקב מפגישתו עם בנו אחר שנעלם ממנו זמן רב, וכמו שנאמר בבשורה (מס, ט) "ותחי רוח יעקב אביהם", ואחר כך כאשר נפגש עמו אמר "אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי" (מג, ט). ונחת רוח כזו יש להשי"ת על ידי העסק התורה והמצוות, שהיהודי שהיה רחוק ממנו חוזר ומתקרב אליו. והבחינה השנית של הנחת רוח – או להיות לו דירה בתחתונים כנ"ל –

ובכוונה זו צריך להיות עסק התורה והמצוות – 'לעשות נחת רוח לפניו יתברך כבן העובד את אביו' – או כדי להביא אצלו שמחה כביכול על חזרת הבן מבית האסורים, או כדי לעשות לו דירה בתחתונים. ונראה ששני אופנים אלו הם שני בחינות שונות בעבודת ה', האופן הראשון שהוא מבטא את התקרבות היהודי אל השי"ת אחר שהיה מרוחק ממנו, ובחינה זו נפעלת בעבודת ה' על ידי דיבורי התורה והתפילה, שעל ידם היהודי מתרומם ומתעלה, וחלק נפשו שהייתה בבית האסורים חוזרת ומתקרבת אל השי"ת.

ויש בחינה אחרת, שעל ידי מצוות מעשיות שעושים בדברים גשמיים, ממשיכים את אור ה' למטה. כך בכל פעולה של מצוה, בכל זהירות בלא תעשה, ובכל התגברות בעבודת ה', וכך בעבודה של "בכל דרכיך דעהו", שעושים את כל העניינים הגשמיים לשם שמים, וכלשון המחבר (א"ס ללא, ט) "ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד" – הרי בזה פועלים שאור ה' שורה באותם דברים גשמיים, וזה הכוונה ב'דירה בתחתונים', שממשיכים את אורו יתברך למטה במדרגות הנמוכות והשפלות.

והנה גם לבחינת 'נפשי אויטיך' הנ"ל – הבחינה הראשונה של אהבת ה', מכח טבע האדם לאהוב את חיו – קרוב הדבר מאד להוציאה מהעולם אל הגילוי על

ידי התרגל תמיד בפיו ולבו שוין – היינו על ידי הדיבור בפה מזה שהשי"ת הוא חיותינו, וכמו בבחינת האהבה של אהבת הבן לאביו, גם כאן, כאשר מדברים מזה תמיד, נפעל עי"ז יציאת האהבה המסותרת אל הגילוי – אך אם אינו יכול להוציאה אל הגילוי בלבנו, אך על פי כן יכול לעסוק בתורה ומצות לשמן על ידי ציור ענין אהבה זו במחשבה שבמוחו – אפילו שזה לא הגיע להתגלות לבו – ו'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה' כו' – כמו שנתבאר לפני כן שהשי"ת מצרף את האהבה המסותרת אל המעשה אף שזו רק בדרך דמיוני, כמו כן גם באופן שהמחשבה אינה באה כלל להתגלות הלב, השי"ת מצרף מחשבה זו שבמוחו למעשה, שייחשב שהמעשה נעשה מכח האהבה.

קמץ כזה של התניא יכול לשנות את חיי האדם לחיים אחרים לגמרי. כאשר משננים דברים אלו, 'להיות רגיל על לשונו וקולו', שהשי"ת הוא חיוו, ו'נפשי איותך' – ושהוא אביו והוא רוצה לעשות לו נחת רוח, עם הזמן הרגל נעשה טבע והאדם מתחיל באמת לחיות עם זה, ואלו הם חיים נעלים ומרוממים ביותר.

אף שצריך לשאוף להתעלות יותר ויותר, צריך להודות לה' על מה שכבר יש לו והנה על פי דברי התניא כאן, שהנחת רוח לפני ה' הוא ממה שבנו יוצא מבית האסורים וחוזר אליו, ומזה שעושה לו דירה בתחתונים, יש לבאר עניין יסודי המבואר הרבה בספרי חסידות, וכאשר נביא לקמן שלושה מקורות, אולם יש כיוצא בהם עוד רבות. והוא מה דאיתא בישמח ישראל בפרשתנו (אום ט) וז"ל: "'ברוך ה' יום יום' (מסליס סט, ט), פירוש כמו שצריך להודות על עניני הגוף לפי מדריגתו, כן בעניני הנפש, אף שצריך להתאוות ולחמוד לעלות עוד למדריגה גדולה, עכ"ז צריך להודות להשי"ת גם לפי מה שהוא כי היה באפשרות להיות ח"ו גרוע יותר. וזהו 'קדושים תהיו' (ויקרא יט, ז), היינו גם בהמדריגה שעומד בה יתן הודאה על חלקו".

ויש לציין בזה דבר חידוש, שנדפס מאמר זה בפרשתנו, אף שאין מבאר בו עניין מהפרשה. ובפשטות הוא אך מקרה, וייתכן שאמר זאת בשבת זו, ולכן הכניסוהו כאן. אכן כבר דיברנו בעבר (שיעור ליל שישי פרשת ויגש פסע"ט, נדפס ב'דולה הספונה' ויגש ט"ז)

לבאר בדרך אפשר איך נכנס מאמר זה דווקא בפרשת ויגש, ונחזור כאן על תמצית הדברים. כי הנה בפרשה זו יש את הפגישה של יהודה ויוסף, כפי שפותחת הפרשה (מז, יט) "ויגש אליו יהודה". וכנודע שעומק רום טמון בהגשה זו, שמורה על חיבור בחינת יוסף ובחינת יהודה, והוא מהעניינים הנשגבים שיהיו בשלימות לעתיד לבא בעת הגאולה, והוא עניין הייחוד השלם שזהו החיבור של ספירת יסוד עם ספירת מלכות. והאריכו בזה בספה"ק בפרשתנו, ולדוגמא בספה"ק פרי הארץ בסוף המאמר בפרשתנו כותב וז"ל: "וזהו שאמר (סז) 'בי אדני', להיות יהודה היה מלכות בית דוד ומלכותו בכל משלה והכל כלול בו, 'ויגש' להתקשר עמו אליו יתברך ועל פי האמת להיותו יוסף הוא היסוד ומתקשר עם המלכות", יעו"ש.

ועניין 'מלכות' הוא ההתגלות של מלכות שמים, והוא על ידי ההודאה לה', שמכיר שהכל מאת ה', ולכן דוד המלך שהוא מבחינת המלכות היה דרכו בקודש תמיד להודות לה', וכפי שנמצא תמיד בתהילים שלו, "מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ" (סז ק, א) וכן עוד רבות. כי כאשר האדם מכיר בטובת ה' ומודה לו על כל פרט ופרט, הרי בזה נתגלה מלכות שמים. ולכן 'יהודה' נקרא כן על שם 'הודיה', אותיות דדין כאותיות דדין, וכדאיתא בספרים, וכמו שנאמר בקריאת שמו (כט, לט) "הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה". הרי שכל עניינם של שבט יהודה הוא ההודאה לה'.

ועניין יוסף הוא קדושה, שבבחינה זו נמצא האדם תמיד במצב של השתוקקות להתקרב ולהתעלות, וכן מרומז בשם 'יוסף', שהוא מלשון 'תוספת', שתמיד אין די, 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי', זהו הבחינה של יוסף.

והחיבור של יהודה ויוסף הוא השלימות של שני דברים אלו יחד, יש גם המידה הראויה של השתוקקות, וגם את הבחינה של שמח בחלקו - גם ברוחניות. זהו בעצם חיבור של שני הפכים, אבל השלימות האמיתית היא כשיש חיבור זה, שידועים איפה צריך את ההרגשה של יוסף - ההשתוקקות להתעלות, ולהשלים את עצמו, ואיפה נצרכת ההרגשה של השמחה וההודאה על מה שכבר יש.

ואם כן מה מתאימים כאן בפרשה זו בה יש את עניין חיבור יהודה ויוסף, דברי הישמח ישראל ש'אף שצריך להתאוות ולחמוד לעלות עוד למדריגה גדולה' – שזהו בחינת יוסף, 'עכ"ז צריך להודות להשי"ת גם לפי מה שהוא' – בבחינת יהודה. ומסתברת אפוא ההשערה שהישמח ישראל דיבר מאמר זה בפרשה זו דווקא, מחמת הקשר לפרשה כאמור. כן ייתכן בדרך אפשר, אף שלא התפרשו הדברים.

סיבת המחשבות זרות והתאוות - כיוון שאין שמח בחלקו בעבודת ה'

ויסוד הישמח ישראל כבר מבואר באר היטב בדברי הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע באגרתו (נדפס צמכתים שנסוף ספר פרי הארץ, מכתב כג) וז"ל: "תשובה כללית לידידי נפשי, בעסק התורה והעבודה אשר רבים צועקים על המחשבות זרות, והתהוות הסיבה הוא הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם. כי הנה כלל גדול בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו, משא"כ אם אינו נהנה ושמח והנפש רוצה להנות מתאוה תאוה, וכן המחשבות זרות מפני שאינו שמח בעבודתו ורוצה בגדולות ונפלאות ממנו דוחים אותו למחשבת חוץ, שכל מחשבה ומחשבה היכל ה' המה ומי שרוצה לכנוס במקום שאינו ראוי דוחין אותו לחוץ.

"הנה אהובי הלא ידע אינש בנפשיה למה יחפצו בגדולות במה זכה בהם ודאי מהראוי לומר מתי אניע למעשה אבותי, ואפילו הכי יהיה שמח מאוד בעסק עבודתו של עכשיו, ובשמחה של מצוה זו יזכה לגדולה ממנה ואם יאמר הי תורה והי מצוה שאין לו כלום, זה אינו והלא 'פושעי ישראל מלאים מצות כרמון' (צרכוס נ.ו.) אבל אינו שמח ונהנה ממנו. משא"כ כשישמח במעשיו יהי כבוד ה' לעולם".

והם ממש כמעט מילה במילה דברי הישמח ישראל. ועל דרך זה איתא גם כן בספה"ק תפארת שלמה בפרשת כי תבוא (ד"ה ושמחת) שמבאר שם שכמו שכל מצוה יש בה עצה ודרך מיוחד לסייע לאדם בעבודת ה', גם מצוות הבכורים השפעתה היא "למוד למדת הסתפקות בכל דבר, להיות שמח בחלקו". וכותב שם בהמשך דבריו וז"ל: "והנה כן הוא בעניני צרכי עולם הזה השלימות ומדת ההסתפקות, וכן הוא גם כן בעניני

עבודת השם יתברך ב"ה, בחינת השלימות והסתפקות, היינו שיסתפק האדם במה שחנן לו אלקים בחכמה בינה ודעת ויראה להסתכל בעצמו תמיד ולפקח על כל דרכיו, ולא יתאמר בלבבו לאמר לעלות במעלות הגדולים אם כי ראה יראה רעהו גדול ממנו בהשגתו וצדקתו הנה הוא אך בתומו יתהלך כל הימים. אם כי מחויב האדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, בכל זה אם אינו בכח השגתו וקדושתו אל יהרהר אחריו חלילה, וח"ו אל יקנא לרדוף אחריו חלילה, אך יהיה לו מדריגתו לשלימות אתו ויודה לה' וישמח בחלקו כשאומר בכל יום 'שלא עשני עובד כוכבים' 'שלא עשני עבד' וכו' 'שלא עשני אשה', ובשביל זה הענין אומרים בפרשת בכורים (דברים כו, ה) 'ארמי אובד אבי', וכן בהגדה מתחיל בגנות ומסיים בשבח 'מתחלה עובדי גלולים היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו', שזה מורה לנו ליתן תודה לה' על חלקו הישראלי אשר בו ואשר זכה להתקרב לעבודתו יתברך שמו, והלואי ישלים חלקו לפי הראוי לו לפני השם יתברך ב"ה".

העצה להיות שמח בחלקו - ע"י שיתבונן בנח"ר שעושה לה'
בהתקרבותו אליו ובעשותו לו דירה בתחתונים

הרי לנו מדברי שלושה צדיקים שהם ממש בבחינת שלושה נביאים המתנבאים בסגנון אחד - שבוודאי אדם צריך לשאוף ליותר, אבל יחד עם זאת צריך להיות שמח במה שיש לו.

אמנם באמת יש לנו לשית עצות בנפשנו, איך באמת אפשר לחשוב כך, הרי האדם רואה שהמצב שלו אינו כפי שצריך להיות, ואיך אפשר בכל זאת להתרומם להיות שמח בחלקו. ודברי התניא שלמדנו הם העצה לזה. כי כאשר האדם הוא בשפל המצב, והוא שבור מזה, אולם הוא זוכה לעשות איזו פעולה של מצוה, הרי בזה הוא מעלה נחת רוח לפני השי"ת, ולעניין זה הרי אדרבה, כמה שהוא יותר במדרגה נמוכה ונחותה, אזי הנחת רוח העולה לפני ה' גדול יותר, שהרי ככל שהבן מרוחק יותר, ומשם הוא חוזר ומתקרב לאביו, הנחת של האב גדולה הרבה יותר. א"כ, הן אמת שהאדם נמצא בשפל המצב, אבל כאשר הוא זוכה להתפלל, הרי הוא מקרב להשי"ת חלק מנפשו, ואזי פועל נחת רוח גדולה לעילא.

וכן בבחינה השנייה, של הנחת רוח על ידי שעושה להשי"ת דירה בתחתונים, שככל שהוא נמצא במדרגה תחתונה יותר, אזי הוא פועל נח"ר גדולה יותר לפני ה', על שעושה לו דירה במדרגה השפלה והנמוכה שהוא נמצא בה. א"כ זאת היא סיבה נפלאה לזה שנמצא בשפל המצב להיות שמח, כי אדרבה, בתוך שפל המצב שהוא נמצא הוא פועל נחת רוח גדולה לפני ה'.

ובישמח ישראל (פס' ז) מביא מאמר מהרה"ק מרוז'ין זי"ע עה"פ בפרשתנו (מס', ט) "שמני אלקים לאדון לכל מצרים", שלכאורה מה הבשורה הטובה בזה ליעקב שבנו התמנה לאדון במצרים. אלא הפירוש 'שמני' מלשון 'שם אני', "שאנכי שמתי את אלקים לאדון לכל מצרים". והביא שם בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מא"ל כסנדר זי"ע לבאר הדברים, ש"יוסף הצדיק אף גם בעת מלכותו היה כמקדם כאשר אמר לפרעה בעת פתרון החלום (לעיל מס', טז) 'בלעדי אלקים יענה', היינו שדבר הזה איננו כלל בידי רק הכל הוא מאת הקב"ה ולא רצוני, וזה הוא 'בלעדי', היינו דבר שחוי' ממני, וכו', וכמו כן בעת מלכותו הגיד גם כן שרק לה' המלוכה ולו יאתה, וכל מלכותי איננה ממני רק מאת הממליך מלכים, והודיע לכל מצרים שרק לה' המלוכה. וזה הוא הבשורה ששמתי את ד' לאדון לכל מצרים".

והשם משמואל (פרע"ג, ד"ה שמני) הביא מאמר הרה"ק מרוז'ין והעיר על זה ש"לכאורה זה רחוק מהפשט, כי 'שמני' הוא במשקל 'אכלני חורב', ולא יתכן לפרשו כמו 'שמתי'". אמנם במקום אחר (ספר נר ישראל) הובא מאמר הרה"ק מרוז'ין באופן אחר, ולפיו פירוש המילה 'שמני' הוא כפשוטו, שפירש הפסוק כלפי השכינה, 'כה אמר' – השכינה, 'בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל מצרים', שיוסף הצדיק פירסם אלקותו והשריש בתוך מצרים שהוא יתברך הוא אדון הכל.

ודבר זה הוא עניין אחד עם דברי התניא, שהתכלית הוא לעשות נחת רוח להשי"ת באופן כזה שעושה לו דירה בתחתונים, ומה יכול להיות דירה בתחתונים יותר מזה שעושה את ה' אדון בכל מצרים, וזאת היא הבשורה הגדולה ביותר שאפשר לבשר

ליעקב אבינו, שיוסף הצדיק לא התגלגל סתם למצרים, אלא מילא את תפקידו לעשות את ה' אדון בכל מצרים.

ולפי דברי התניא, צריך כל אחד לחשוב שהוא כמו יוסף הצדיק, כי כל יהודי יש לו הניסיונות שלו ואת המקומות אליהם הוא מגיע, זה בכה וזה בכה, אבל אם משכיל להצליח לעשות 'אלקים לאדון במצרים' שלו, שב'מצרים' שהוא קיבל יהיה השי"ת לאדון, שיהיה לו דירה בתחתונים במקום שהוא קיבל בתפקידו, אזי הוא פועל פעולה נשגבה ונפלאה, ומה אפשר להיות שמח בחלקו יותר מזה, שזוכים למלאות רצון ה' שבמקום שהוא קיבל שהקב"ה יהיה לו שם דירה.

ומה טוב, אחר שקראנו ח' פעמים הלל בימי החנוכה, לחזור על המאמר הנפלא, שמאיר כל כך את העיניים, המובא בישמח ישראל כמה וכמה פעמים, עה"פ (מהלס קטז, טז) "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", שהשי"ת נתן לנו את הארץ שנעשה ממנה שמים. ובוודאי אין הכוונה לשנות את סדרי בראשית, והארץ תישאר ארץ עם כל חומריותה וגשמיותה, אלא שאם מצליחים לעשות 'שמני אלקים לאדון לכל מצרים', השי"ת נעשה ה'בעל-הבית' במצרים זה, לומדים שם תורה ומקיימים מצוות ומכניסים את אור ה' איפה שהאדם נמצא, באמונה וביטחון ובאהבת ה' ויראתו, כל דברים אלו פועלים שיהיה 'שמים' בעולם הזה. כל אחד יש לו את 'הארץ' שלו, את 'המצרים' שלו, את התפקיד ששלחו אותו למענה, אף אחד אחר לא יכול למלא את תפקידו שלו, רק הוא בעצמו, ואזי, אם הוא ממלא זאת כראוי אז הוא הצליח לעשות את הדבר הנחשב והנפלא ביותר – לפעול 'שמני אלקים לאדון לכל מצרים', יש לו את הבחינה של יוסף הצדיק. מה יכול להיות נחת רוח להשי"ת כמו דבר זה.

